

# การสืบสืบทอดวัฒนธรรมคติมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่

วชิราภรณ์ รุ่งโรจน์ชนาทิพย์<sup>1</sup> และ นิตยา แก้วคัลณา<sup>2</sup>

## บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นพลวัตของวรรณคดีมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ และวิถีคิดของกวีสมัยใหม่ที่น่าสนใจวรรณคดีมรดกของไทยมาสื่อความหมายใหม่ในบริบทของสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยศึกษา กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่นับจากผลงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ และศึกษาจากช่วง พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2561 จากผลงานที่มีการพิมพ์รวมเล่มและต้องมีบทกวีที่นำวรรณคดีมรดกของไทยมาสร้างใหม่ด้วย สำหรับขอบเขตของเจ้าของผลงานตามแนวทางที่นำมาศึกษาประกอบด้วยผลงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สุจิตต์ วงษ์เทศ ไพบูลย์ วงษ์เทศ ขรรค์ชัย บุนปาน คมทวน คันธนู ศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ ไพรินทร์ ขาวงาม แร่คำ ประโยค คำพนม นันทพฤษ์ กานติ ณ ศรีธา โชคชัย บัณฑิต นายทิวา อังคาร จันทาทิพย์ และเชษฐภักตร์ วิสัยจร เป็นตัวแทนของยุคสมัย

<sup>1 2</sup> คณะศิลปศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
ประเทศไทย

<sup>1</sup>ap.wachiraporn@gmail.com

<sup>2</sup>nittayakaeww@hotmail.com

\* ผู้รับผิดชอบหลัก

## บทความวิจัย

รับบทความ: 22 มิถุนายน 2565

แก้ไขบทความ: 1 ตุลาคม 2565

ตอบรับ: 9 พฤศจิกายน 2565

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานกวีนิพนธ์ของกวีไทยสมัยใหม่ส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้มรดกทางวรรณศิลป์ของไทย และนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาสืบสืบทอด ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตของวรรณคดีแต่โบราณ ที่ไม่ได้สูญหายไปตามกาลเวลา แต่ยังคงมีชีวิตอยู่ในบริบทของสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งเกิดจากการนำคุณค่าจากวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสืบทอดเป็นดั่งบทใหม่ การนำเสนอเนื้อหาหรือเหตุการณ์และตัวละครจากวรรณคดีมรดกมาปรับใช้ในดั่งบทใหม่ การดัดแปลงดั่งบทหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีมรดก การล้อเลียนเนื้อหาหรือขนบของวรรณคดีมรดก และการพาตึงหรืออ้างถึงวรรณคดีมรดก การสืบสืบทอด

วรรณคดีมรดกของกวีไทยสมัยใหม่ยังทำให้มองเห็นวิธีคิดหรือการสื่อความหมายของกวีที่มีต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยในมิติของการสื่อให้เห็นคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทย การวิพากษ์วิจารณ์สังคมวัฒนธรรม และสื่อความขัดแย้งในบริบทของสังคมการเมืองร่วมสมัย

**คำสำคัญ** วรรณคดีมรดกของไทย การสืบสืบทอด กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่

# The Creative Perpetuation of Thai Classical Literature in Modern Thai Poetry

Wachiraporn Rungrojchanatip<sup>1\*</sup> and Nittaya Kaewkallana<sup>2</sup>

## Abstract

The research aims to study the dynamics of Thai classical literature in modern Thai Poetry and the way of thinking of modern poets who use Thai classical literature to convey new meanings in a socio-cultural context by studying the published collected works of Angkarn Kanlayanapong from 1973 to 2018, with a focus on poems that recreate the structure of Thai classical literature. The scope of the study also includes the work of Angkhan Kanlayanapong, Nawarat Pongpaiboon, Suchit Wongthes, Paiboon Wongthes, Khanchai Bunpan, Komthuan Kanthanu, Saksiri Meesomsueb, Phaivarin Khaongam, Raekham Pradouykhram, Phanom Nantapruks, Kan na Sattha, Chokchai Bundit, Mr. Tiwa, Angkarn Chanthathip, and Chettapat Wisaijom that also follows these guidelines and represents this era. The results show that the creation of poetry by Thai modern poets is partly due to their being well-versed Thai classical literature and bringing such knowledge to be investigated. It shows that Thai ancient literature has not been lost over time but has changed into a dynamic movement. It is still alive in a contemporary socio-cultural context resulting from bringing its prosody to create a new chapter of literature, adapting its content events and characters mimicking its content or traditions, as well as allusions to the

<sup>1,2</sup> Faculty of Liberal Arts  
Thammasat University  
Thailand

<sup>1</sup>ap.wachiraporn@gmail.com

<sup>2</sup>nittayakaeww@hotmail.com

\* Correspondence

## Research Article

Received: 22 June 2022

Revised: 1 October 2022

Accepted: 9 November 2022

classical work. The creative perpetuation of the literary heritage of modern Thai poets also makes visible the methods of thinking or communicating their meaning to a contemporary social and cultural context by means of conveying the value of Thai poetry, socio-cultural criticism, and media conflict in the context of the contemporary political society.

**Keywords:** Thai classical literature, creative perpetuation,  
modern Thai poetry

## 1. บทนำ

ปัจจุบันวรรณคดีมรดกของไทยหรือวรรณคดีไทยแต่โบราณได้มีการนำมาผลิตซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ อันหมายรวมถึงการนำมาเสนอในรูปแบบสื่อแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและความนิยมแห่งยุคสมัย วรรณคดีของไทยแต่อดีตจึงยังมีความเป็นพลวัต มีชีวิต และได้รับการสืบทอดผสมผสานกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวรรณศิลป์อย่างต่อเนื่อง ดังความที่ว่า

ลักษณะของการนำวรรณคดีเก่ามาสร้างขึ้นใหม่ โดยใช้รูปแบบใหม่ หรือโดยการตีความใหม่เช่นนี้ เรียกกันว่าเป็นการสืบสรรค์ (creative perpetuation) เพราะมีลักษณะของการสืบทอดของเดิมและการสร้างสรรค์ใหม่ไปพร้อมกัน อันแสดงถึงความเป็นพลวัตของวรรณคดี และความเป็นอมตะของวรรณคดีที่ไม่มีวันตายไปจากความทรงจำ หากแปรรูป แปลงรูป หรือสร้างสรรค์ใหม่ได้เสมอ

(รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2553, น. 8)

การนำวรรณคดีมรดกมาปรับใช้ในลักษณะของการสืบทอด ปรับเปลี่ยน แปลงรูป ปรับแปลงหรือแปรรูป อันเป็นการรับหรือสืบทอดของเดิมมาสร้างสรรค์ใหม่ หรือจัดเป็นลักษณะของการสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการสืบทอดที่สื่อแสดงให้เห็นมิติของความสัมพันธ์ทางวรรณศิลป์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ผู้สร้างได้รับแรงบันดาลใจจาก “ของเก่า” หรือวรรณคดีแต่อดีตแล้วนำมาสร้างซึ่งอาจมีทั้งการสืบทอด การสร้างขึ้นใหม่ ตลอดจนการสร้างสรรค์ในกระบวนการสืบทอด หรือการนำของเดิมหรือตัวบทเดิมมาเป็นฐานรากและฐานคิดสร้างงานเป็นตัวบทใหม่ อันทำให้เห็นการสร้างสรรคในกระบวนการสืบทอดที่มีพลวัตด้วยวิถีวิทยาของแนวคิดเรื่องการสืบสรรค์ (creative perpetuation)

สำหรับคำว่า “การสืบสรรค์” หรือ creative perpetuation หมายถึง การทำให้เห็นพลวัตของการสืบทอด ซึ่งไม่ใช่เพียงการสืบทอดเท่านั้น แต่ได้นำมาสร้างใหม่ด้วยคำว่า “สืบ” ตัดคำมาจาก “สืบทอด” หมายถึง การรับมรดกมาจากอดีต หรือการรับช่วงต่อ ๆ กันมา ส่วนคำ “สรรค์” ตัดคำมาจาก “สรรค์สร้าง” หมายถึง การสร้างสรรค์ในกระบวนการสืบทอดดังกล่าว (นิตยา แก้วคัลณา, 2561, น. 18)

ในแง่ของการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณศิลป์ หากพิจารณาถึงปฏิบัติการทางวรรณศิลป์ของผู้สร้างงานปัจจุบันพบว่าการนำวรรณคดีมรดกของไทยมาเป็นฐานรากในการสร้างสรรค์เป็นผลงานใหม่ของตน โดยเฉพาะงานวรรณศิลป์ประเภทกวีนิพนธ์ จากความเห็นของเจตนา นาควัชระ (2538, น. 18) ที่กล่าวถึงศักยภาพแห่งปฏิภาณทางวรรณศิลป์ของคนไทยว่าเป็นศักยภาพที่เอื้อต่อ “การสร้างใหม่” โดยไม่มีวันจบสิ้นได้

ตัวอย่างการนำวรรณคดีมรดกของไทยมาปรับใช้ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ดังในบท “พญาครุฑกับกากี” ใน ปณิธานกวี ของอังคาร กัลยาณพงศ์ (2547ก) ดังความว่า

|                      |                            |
|----------------------|----------------------------|
| กากีกรโอบอุ้ม        | พญาครุฑ                    |
| ฝูงใหญ่หลายแสนสด     | ขึ้นซึ่ง                   |
| กากีขี่เท้านุส       | เร็วเบ่ง                   |
| มาบ่อนวิมานน้ำผึ้ง   | เสียเพื่อบริการฯ           |
| พญาครุฑยุคกากี       | สู่มิพลีบาร์ปาจิว          |
| กากีถูกครุฑหัว       | ลือลอยฟ้าผ่าชั่วคราว       |
| บินกินปามหาสมุทร     | โอบอุ้มของหนีภาษี          |
| ส่งช่องของกากี       | เป็นเศรษฐกิจเพลินเงินทองฯ  |
| เอื้อมดาวพราวแพรวฟ้า | มาติดบ่าซ่าสยดสยอง         |
| อิทธิฤทธิ์ล้ำลำพอง   | คะนองถีนหน้าม่านมนุษย์ตายฯ |

|                      |                         |
|----------------------|-------------------------|
| มอริฟตีนหิมพานต์     | เหิมหาญโอบไปค้าขาย      |
| กำไลหลากมากมาย       | ฝากไว้ธนาคารอัตรา       |
| พญานาคเสี้ยร้อยล้าน  | เลื้อยพันผ่านคลานเข้าหา |
| ถวายเป็นพุทธบูชา     | กาที่ร่วมวงกิน          |
| ใครใครไม่สวามิภักดิ์ | หักโป้งเดียวแล้วแหว่ตัน |
| กฎหมายจระเข้         | ไร่ลมหินเมืองไทย        |
| พญาครุฑนาคาก็        | เร็วสูงพุ่งเหนือสมัย    |
| พี่เอ็กซ์โอบว่องไว   | ใครขวางหน้าฆ่าตาย       |
| ทั้งปีปีเกียรติยศ    | ฉลองเลือดสดเห็นกฎหมาย   |
| วัฏจักรแห่งลวดลาย    | ไว้เทียมทานท่านกา       |
| ประชาธิปไตยหลากหลาย  | มากมายนักในศักดิ์ศรี    |
| นำทำอนุสาวรีย์       | ตอกแทนไว้ตายทั้งเป็น    |

(ปณิธานกวี, น. 67-68)

บทประพันธ์ข้างต้น อังคาร กัลยาณพงศ์ นำความคิดในวรรณคดีที่รู้จักกัน คือ เรื่องกาเกี หรือบทเห่เรื่องกาเกี ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ และบทมโหรีเรื่องกาเกี คำกลอนของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ตอนพญาครุฑ “ทางกรอุ้มโอบแก้ว กากี” ในพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์มาเป็นกาเกีอุ้มพญาครุฑ โดยปรับเปลี่ยนความ ให้กาเกีไม่ใช่หญิงสาวหรือตัวละครหญิงในเรื่องกาเกี หากเป็น “ท่านกาเกี” หรือบุคคล ในเครื่องแบบสีกาเกี ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้อำนาจอยู่เหนือกฎหมาย การนำเรื่องเดิมจาก วรรณคดีไทยโบราณมาปรับใช้ดังกล่าวนี้นี้เพื่อสื่อความวิพากษ์วิจารณ์สังคมไทย ร่วมสมัย

ในบท “วันนี้ไม่มีเพลงเสภา” ใน เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2523) ได้นำวรรคทองจากวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมาพาดพิง โดยวางไว้ต้นบทก่อนขึ้นตัวบทใหม่ของกวี เพื่อใช้ตัวบทเดิมเป็นสื่อเปรียบเทียบ ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย ดังคำว่า

“เจ้าลืมนอนซ่อนพุ่มกระพุ่มต่ำ  
ที่เคี้ยวหมากเจ้าอยากพี่ยังคาย

หนาวสำเนียงเสียงเห่เพลงเสภา

ดูนานนักหนักหนาไอ้อาวรณ์

ไม่มีแล้วแนวพุ่มกระพุ่มทิพย์

เสียงเครื่องจักรเครื่องยนต์เครื่องกลไก

แหงนมองฟ้าแผ่นฟ้าก็ฟ้าผาด

ทั้งผู้คนคลาคล่ำน่ารำคาญ

เป็นแถวยืดยาวไปไม่รู้จบ

ในหมอกผ้า ควันฝุ่น น้ำหมอน

บัวเจ้าแย้มยิ้มรับประดับดอก

ละมุนเหมือนเมื่อวัยเยาว์อันเบาบาง

แล้วแต่รถก็แผดลั่นกระชั้นกระโชก

ลืมนึกถึงวันนั้นแม้วันนี้

เด็ดใบบอนซ่อนน้ำที่ไรฝ้าย

แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนุนนอน”

เสน่หาหนหลังแต่ครั้งก่อน

ไหนจะย้อนกลับคืนมาชื่นใจ

มีดวงไฟไหววิบวับไว

เร็วเร็วเข้าเร็วไวไปทำงาน

ละอองไออากาศก็หยาบกร้าน

ยัดทะนานแน่นอยู่ในรถยนต์

เสียงนกหวีดกรีดกลบกระจายหน

ที่ริมคูข้างถนนขนบาททาง

น้ำแก้วกรอกเกลือกประกายเมื่อสายสาง

นอนเฝ้าค้างเคียงกันอ่านวรรณคดี

โลกทั้งโลกราวจะหล่นลงป่น

ปล่อยดนตรีเครื่องจักรมันกินใจ!

(เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว, น. 34-35)

บทกวีข้างต้น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นำวรรคทองจากวรรณคดีซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมาพาดพิงเพื่อเสริมความหมายของสารให้มีพลังในการใช้เป็นภาพเปรียบเทียบถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความรื่นรมย์ท่ามกลางธรรมชาติในอดีตกับสภาพการณ์ในปัจจุบันในบริบทของเทคโนโลยีอุตสาหกรรมที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

ไพบูลย์ วงษ์เทศ (2521) นำตัวบทเดิมในเรื่องพระอภัยมณี ของสุนทรภู่ตอนฤๅษีช่วยสุดสาครที่ถูกขี่เปลือยผลัดตกเหวมาสร้างเป็นตัวบทใหม่ ดังความในหมายเหตุร่วมสมัย มีความว่า



|                              |                               |
|------------------------------|-------------------------------|
| บัดเดียดังห่างแห่งวังเวงแว่ว | สะดุ้งแล้วเหลียวแลชะเง้อหา    |
| เห็นโยคีที่รุ่งพุ่งออกมา     | พลอบเจ้ากุมารวราประโลมใจ      |
| สอนว่าอย่าไวใจปีศาจ          | ผลพลั้งจะถึงพลาดท่าได้        |
| ยามนี้หนูเจ้ายังเยาว์วัย     | เขาก็แต่รักไล่จนเจ้าล่า       |
| เถววัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด | ยังไม่คิดเหมือนหัวใจปีศาจกล้า |
| เหมือนตบหัวลูบหลังทำพรางตา   | ผลอกก็ฆ่าเชือดได้ไม่ปรวน      |

(หมายเหตุร่วมสมัย, น. 78)

บทประพันธ์ข้างต้น กวีนำความเดิมมาปรับเปลี่ยนและสร้างใหม่ จากคำสอนของฤษีที่ไม่ให้ไว้วางใจมนุษย์มาปรับเปลี่ยนจาก “มนุษย์” เป็น “ปีศาจ” เพื่อใช้เป็นภาพเปรียบกับผู้กุมอำนาจทางการเมือง และแสดงถึงเหตุการณ์บ้านเมืองครั้ง 14 ตุลาคม 2516 โดยเฉพาะการต่อสู้ของนักศึกษากับผู้ปกครองบ้านเมืองในช่วงดังกล่าว

การนำวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสรรค์ดังตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นถึงความเป็นพลวัตของการสืบทอดสายธารวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของไทย ตลอดจนความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของวรรณคดีมรดกของไทย นอกจากการเป็นกลศิลป์ของการสร้างสรรค์และชั้นเชิงของการสื่อ “สาร” ที่ทำให้ผู้เสพต้องขบคิดแล้ว การนำของเก่าหรือวรรณคดีแต่โบราณมาเล่าหรือสร้างเป็นด้นบทใหม่ โดยปรับจากรากฐานในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์เดิมนั้นยังเป็นการปรากฏของวรรณคดีมรดกที่มามีชีวิตใหม่ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยอีกด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับการสืบสรรค์วรรณคดีมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่นี้เกิดขึ้นด้วยความตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดีมรดกของไทยในกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลง กอปรกับการศึกษาความเป็นพลวัตของวรรณคดีมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่เพื่อค้นหาคำตอบถึงกลศิลป์ที่สรรค์สร้างให้วรรณคดีมรดก

ยังมีชีวิตใหม่อยู่เสมอ และวิถีคิดของกวีหรือผู้สร้างงานที่สืบทอดวรรณคดีมรดกในมิติที่มีพลวัตได้นำเสนอ “สาร” ต่อคนในบริบทสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัยอย่างไรบ้าง

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นพลวัตของวรรณคดีมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่

2.2 เพื่อศึกษาวิถีคิดของกวีสมัยใหม่ที่น่าวรรณคดีมรดกของไทยมาสื่อความหมายใหม่ในบริบทของสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย

## 3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ในโครงการวิจัยนี้นับจากผลงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ มาจนถึงปัจจุบัน การกำหนดนับเช่นนี้เป็นไปตามความคิดเห็นของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520, น. 125-126) ซึ่งได้กล่าวถึงอังคาร กัลยาณพงศ์ ว่าเป็น “ผู้ที่ทำให้เกิดหัวเลี้ยวในวรรณกรรมไทย เพราะบทกวีของอังคารเปลี่ยนแปลงไปจากบทกวีเดิมของไทยในข้อสำคัญข้อหนึ่ง คือ เราให้ใช้สมองพร้อมกันกับเร้าอารมณ์อันประณีต ซึ่งก็น่าจะถือเป็นความก้าวหน้า เพราะบทร้อยกรองของไทยเดิมนั้น มักจะเร้าอารมณ์เป็นส่วนใหญ่ ที่เราให้ใช้สมองก็มักถูกละเลยไม่มีผู้สนใจนัก”

3.2 กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ที่น่ามาศึกษานี้ศึกษาจากช่วง พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2561 การศึกษาผลงานที่เริ่มจาก พ.ศ. 2516 เนื่องจากเป็นปีที่มีการพิมพ์รวมเล่มและเผยแพร่ผลงานของกวีสมัยใหม่ที่เป็นจุดเริ่มต้น คือ อังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นเรื่องแรก และผลงานดังกล่าวมีบทกวีที่น่าวรรณคดีมรดกของไทยมาสร้างใหม่ ในการคัดเลือกผลงานของกวีสมัยใหม่จากช่วงเวลาที่กำหนดนี้เลือกจากที่มีการพิมพ์รวมเล่มและต้อง มีบทกวีที่น่าวรรณคดีมรดกของไทยมาสร้างใหม่ด้วย

สำหรับขอบเขตของเจ้าของผลงานตามแนวทางข้างต้นที่นำมาศึกษา ประกอบด้วยผลงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สุจิตต์ วงษ์เทศ ไพบูลย์ วงษ์เทศ ชรรค์ชัย บุนปาน คมทวน คันธนู ศักดิ์สิริ มีสมสืบ ไพโรจน์ ทรัพย์งาม แร่คำ ประโดยคำ พนม นันทพฤษ์ กานติ ฤ ศรัทธา โชคชัย บัณฑิต นายทิวา อังคาร จันทาทิพย์ และเชษฐภักตร์ วิสัยจร

#### 4. กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

4.1 การนำวรรณคดีมรดกของไทยมาใช้เป็นกลศิลป์สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่เพื่อสื่อ “สาร” ที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัยและตัวบทวรรณคดีโบราณของไทย

4.2 วรรณคดีมรดกของไทยยังคงมีการสืบทอดเป็นสายธารข้ามยุคข้ามสมัย หรือมีการนำมาใช้อย่างต่อเนื่องและผ่านกาลเวลาแต่ละสมัยในมิติที่มีพลวัต

นอกจากกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยยังใช้แนวคิดเรื่องการสืบสรรค์ (creative perpetuation) ในการศึกษา กล่าวคือการสืบสรรค์ คือ การทำให้เห็นพลวัตของการสืบทอด ซึ่งไม่ใช่เพียงการสืบทอดเท่านั้น แต่มีการนำมาสร้างใหม่ด้วย อันเป็นการสร้างสรรค์ในกระบวนการสืบทอด การสืบสรรค์วรรณศิลป์นี้จะทำให้เข้าถึงแก่นที่เป็นรากฐานเดิมที่นำมาถักทอเป็นตัวบทใหม่เป็นความสืบเนื่องที่มีพลวัตตลอดจนการปะทะสังสรรค์กันระหว่างตัวบทที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและไม่มีวันจบสิ้น

แนวคิดเรื่องการสืบสรรค์ทำให้มองเห็นสายสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีหรือกวีนิพนธ์ในแต่ละยุคสมัย และเห็นมิติของการสร้างสรรค์กระบวนการสืบทอด ไม่ว่าจะเป็นการนำขนบหรือแบบแผนเดิมมาใช้ใหม่ การดัดแปลงหรือปรับเปลี่ยน การล้อเลียน การพาดพิง วิธีการดังกล่าวเป็นไปเพื่อสื่อความคิด และอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย (นิตยา แก้วคัลณา, 2561, น. 6-7)

## 5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณคดีมรดกที่นำมาสร้างใหม่ มีดังนี้

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549) เขียนบทความเรื่อง “การสืบทอดวรรณคดีมรดกในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยของไทย” กล่าวถึงกระแสความนิยมวรรณกรรมเยาวชนจากต่างประเทศทำให้นักเขียนไทยหลายคนนำเอานิทานพื้นบ้านและวรรณคดีมรดกมาสร้างใหม่ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุค ผลการศึกษานี้พบว่า การสืบทอดวรรณคดีมรดกของไทยหลายเรื่องมาสู่วรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยของไทยมี 4 ลักษณะ คือ การนำเรื่องเดิมมาขยายความใหม่ด้วยจินตนาการของผู้แต่ง การนำตัวละครจากเรื่องเดิมมาสร้างใหม่ การล้อเลียนขนบของวรรณคดีมรดก และการแปรรูปใหม่เป็นหนังสือภาพหรือหนังสือการ์ตูน การสืบทอดวรรณคดีมรดกสู่วรรณกรรมร่วมสมัยนี้อาจเป็นการสร้างพื้นฐานความรู้เรื่องวรรณคดีไทยแก่คนรุ่นใหม่ และอาจเป็นการทำลายมรดกทางวรรณศิลป์ได้ทั้งสองอย่าง จึงจะต้องมีการประเมินค่าต่อไป แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ คือ เป็นปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์วรรณกรรมร่วมสมัยของไทย

ผลงานวิจัยที่ศึกษาถึงการนำวรรณคดีมรดกมาสร้างใหม่ ดังในเรื่อง “การสืบทอดวรรณคดีและนิทานในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงปี พ.ศ. 2545-2554” ของสุภาณี คุ่มไพบรี (2557) พบว่าวรรณกรรมเยาวชนชุดนี้นำเอาวรรณคดีนิทานมาใช้ในด้านตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง กล่าวคือ ด้านตัวละครมีการนำตัวละครเดิมจากวรรณคดีและนิทานมาใช้โดยคงตามขนบและดัดแปลงขนบเดิม ทำนองเดียวกับฉากก็นำวรรณคดีและนิทานไทยมาใช้โดยคงตามขนบเดิมและดัดแปลงขนบเช่นกัน ส่วนโครงเรื่องนำมาจากวรรณคดีและนิทานไทยมาใช้ในการอ้างอิงและการสวมรอยสำหรับแนวทางการสร้างวรรณกรรมเยาวชนไทยชี้ให้เห็นว่าผู้สร้างงานนำวรรณกรรม

ยุคเก่ามาแล้วใหม่ในสภาวะร่วมสมัย พร้อมกับสอดแทรกวิถีคิด ค่านิยม หรืออุดมการณ์ใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ทำให้เกิดการปฏิสังสรรค์กับวรรณคดีไทยและเกิดวรรณกรรมแฟนตาซีแนวใหม่ที่มีรากฐานจากวรรณคดีและนิทานไทย แต่ปรับให้ทันสมัยและสามารถอยู่ในกระแสสังคมปัจจุบันได้

การนำวรรณคดีมรดกมาสืบทอดอย่างมีพลวัตยังปรากฏในผลงานเรื่อง “การศึกษาเรื่องการแปรรูปทละครเรื่องอิเหนา” ของสุภัค มหาวรากร (2556) พบว่ามีการแปรรูปทละครเรื่องอิเหนาจากบทละครในเรื่อง อิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยสู่บทละครเรื่องอิเหนา 3 ส่วนวน คือ บทเจรจาเรื่องอิเหนา บทละครดึกดำบรรพ์เรื่องอิเหนา และบทละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ซึ่งส่วนวนเหล่านี้ยังคงสืบทอดลักษณะสำคัญ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละครสำคัญ และฉากสำคัญ โดยในแต่ละส่วนวนมีการสร้างลักษณะเด่นให้เหมาะสมกับยุคสมัยและประเภทของบทละคร การแปรรูปทละครเรื่องอิเหนานี้ทำให้เห็นการดำรงอยู่ของเรื่องอิเหนาในสังคมไทยที่มีทั้งการสืบทอดและสร้างสรรค์ลักษณะเด่นให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะการนำวรรณคดีมรดกมานำเสนอแก่คนต่างสมัย

การนำวรรณคดีมรดกเรื่องอิเหนามาสร้างใหม่ยังปรากฏในผลงานวิจัยเรื่อง “การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ : กรณีศึกษา อิเหนา” ของอาทิตย์ ธรุณัยธร (2559) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยกับบทละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนาของบริษัททีวีสแควร์ จำกัด และละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ของบริษัทกันตนา จำกัด พบว่าละครโทรทัศน์ทั้ง 2 เรื่อง มีกลวิธีการดัดแปลงมาจากบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาหลากหลายลักษณะ ได้แก่ การตัดเหตุการณ์ การตัดรายละเอียดของเหตุการณ์ การตัดตัวละคร การเพิ่มเหตุการณ์ การเพิ่มรายละเอียดของเหตุการณ์ การเพิ่มตัวละคร การเปลี่ยนเหตุการณ์

การเปลี่ยนรายละเอียดของเหตุการณ์ และการเปลี่ยนลักษณะตัวละคร การดัดแปลงเนื้อเรื่องและตัวละครเพื่อให้เหมาะสมกับสื่อ ช่วยสร้างความสมจริง และสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม ส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณนี้ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนสื่อให้เหมาะสมกับรสนิยมของผู้เสพและยุคสมัย การกลับไปหารากเดิม การใช้เพลง และการใช้เทคนิคพิเศษ

ส่วนผลงานประเภทกวีนิพนธ์มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนำวรรณคดีมรดกมาสืบทอดหรือใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของกวีไทยสมัยใหม่ปรากฏในประเด็นของการอ้างอิงวรรณกรรมแต่โบราณ ดังงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาขนบ “การอ้างอิง” ในวรรณกรรมไทย” ของนิตยา แก้วคัลณา (2544) ได้ศึกษาลักษณะความสืบเนื่อง และพัฒนาการการใช้ขนบการอ้างอิงในวรรณคดีต่างสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่ากวีไทยสืบทอดวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ที่สื่อแสดงถึงการรักษา สร้างสรรค์ และเปลี่ยนแปลง สำหรับการเชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบัน จากวรรณคดีโบราณของไทย กวีนิยมอ้างอิงเหตุการณ์หรือบุคคลในประวัติศาสตร์ วรรณคดี ตำนาน นิทาน เพลงพื้นบ้าน เพื่อสื่อ “สาร” ในขณะที่กวีสมัยใหม่นำมาเป็น “สื่อ” เพื่อวิพากษ์วิจารณ์สังคมไทย หรือสร้างเป็นตัวแทนใหม่เพื่อสื่อความหมายใหม่ สื่ออารมณ์ให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

ในวิทยานิพนธ์ของพรเทพ โตชยางกูร (2553) ศึกษาเรื่อง “การอ้างอิงในนิราศสมัยใหม่ : กลวิธีการสื่อสารและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ” ซึ่งมุ่งศึกษาลักษณะการอ้างอิงที่หลากหลายและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการอ้างอิงกับการสื่อสารสำคัญและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจในนิราศสมัยใหม่ ในส่วนของการอ้างอิงวรรณกรรมหรือวรรณคดีแต่โบราณ กวีสมัยใหม่อ้างอิงตัวละคร ฉาก และสาระสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่กวีจะอ้างอิงวรรณกรรมโบราณที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของเรื่องราวและเสริมสร้างความชัดเจนของสาร ตลอดจนสร้างพลังให้เกิดความสะท้อนอารมณ์

ตำราวิชาการเรื่อง “หวังสร้างศิลปินภูมิิตเพริศแพรว : การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่” ของสุจิตรา จงสถิตยวัฒนา (2541) เนื้อหากล่าวถึงจุดเริ่มต้นของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ กวีนิพนธ์และพันธกิจของกวี ธรรมชาติในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ และลีลาวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ ในการสร้างงานของกวีสมัยใหม่นั้นได้สืบทอดและพัฒนาศิลปะของตนจาก “ราก” วรรณศิลป์ของไทย และเป็นผู้สืบทอดขนบจากกวีโบราณมาพัฒนาสร้างสรรค์จนเกิดเป็นขนบของกวีร่วมสมัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีงานนำวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบทอดและสร้างสรรค์ใหม่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนรสนิยมของผู้เสพ โดยเฉพาะการปรากฏในลักษณะของการนำวรรณคดีโบราณมาเล่าใหม่ในสภาวะร่วมสมัย ทำให้เห็นการดำรงอยู่ของวรรณคดีมรดกของไทยในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมต่างสมัย เป็นที่น่าพิจารณาว่าการดำรงอยู่ของวรรณคดีมรดกอย่างมีพลวัตนั้นปรากฏในการสร้างสรรค์ผลงานในหลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงในผลงานการสร้างสรรค์ของกวีไทยสมัยใหม่ ซึ่งได้นำวรรณคดีมรดกมาเป็นฐานรากในการสร้างสรรค์ต่อบทกวีนิพนธ์เพื่อสื่อสารที่สัมพันธ์กับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการปรากฏของวรรณคดีมรดกในผลงานการสร้างสรรค์ของกวีไทยสมัยใหม่เพื่อหาคำตอบถึงความมีพลวัตของวรรณคดีมรดกของไทยในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยว่าปรากฏในรูปแบบใด และนำเสนอสารแก่สังคมร่วมสมัยประการใดบ้าง

## 6. นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

วรรณคดีมรดก หมายถึง วรรณคดีที่บรรพบุรุษสร้างไว้และได้รับการยกย่องว่าแต่งดี ตลอดจนมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน นับเป็นมรดกทางวรรณศิลป์ที่บรรพบุรุษมอบให้ไว้แก่คนไทยทุกคน

กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ หมายถึง กวีนิพนธ์ไทยที่มีการสร้างสรรค์แตกต่างไปจากกวีนิพนธ์แบบเดิม ทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา คำว่า “สมัยใหม่” เป็นนัยแสดงการเปลี่ยนแปลง คลื่นคล้าย และมีพัฒนาการ โดยรวมคือการสร้างงานของกวีที่แตกต่างไปจากบุรพกวีและชัดเจนว่ามีความคิดก้าวหน้า อันทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีพัฒนาการ

## 7. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

7.1 รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

7.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างงานของกวีไทยสมัยใหม่ที่น่าสนใจ  
มรดกมาสร้างใหม่

7.3 วิเคราะห์ ตีความ และวิจารณ์ข้อมูล

7.4 สรุปและเสนอผลการวิจัย

## 8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวรรณคดีมรดกที่ปรากฏในผลงานการสร้างสรรค์ของกวีไทยสมัยใหม่จะทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญของวรรณคดีในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และเป็นการยืนยันถึงคุณค่าของวรรณคดีที่มีความเคลื่อนไหวเป็นพลวัตและมีชีวิตใหม่อยู่ตลอดเวลา รวมถึงทำให้เห็นวิถีคิดหรือมุมมองของกวีที่มีต่อบริบทสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัยด้วย



## 9. ผลการศึกษา

วรรณคดีโบราณของไทยยังคงอยู่ในผลงานสร้างสรรค์ของกวีไทยสมัยใหม่ จากการนำวรรณคดีแต่อดีตมาปรับใช้เป็นตัวบทใหม่และในบริบทใหม่ อันเป็นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมีพลวัต จึงเป็นประเด็นที่นำมาศึกษาความเป็นพลวัตของวรรณคดีมรดกในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ และวิธีคิดของกวีสมัยใหม่ที่นำวรรณคดีมรดกของไทยมาสื่อความหมายใหม่ในบริบทสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัยอย่างไรบ้าง ผลการศึกษา มีดังนี้

### 9.1 ความเป็นพลวัตที่เกิดจากการสืบสรรค์วรรณคดีมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่

#### 9.1.1 การนำฉันทลักษณ์จากวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสรรค์เป็นตัวบทใหม่

การสร้างสรรค์ผลงานของกวีไทยสมัยใหม่มีทั้งการสืบทอดฉันทลักษณ์จากวรรณคดีมรดกของไทยแต่โบราณ หรือการเป็น “นาย” ของการใช้ฉันทลักษณ์ทั้งในแง่ของการรักษารูปแบบ การสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ตลอดจนการนำฉันทลักษณ์เดิมมาปรับเปลี่ยนเพื่อให้ใหม่ โดยยังคงรากฐานจากของเดิม ดังเช่น อังคาร กัลยาณพงศ์ (2521) นำโคลงจัตวาทนต์ ซึ่งตามแบบแผนฉันทลักษณ์เดิมกำหนดให้คำที่ 7 ในบาทที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 4 ในบาทที่ 2 มาykkย้ายโดยกำหนดให้คำที่ 7 ในบาทที่ 1 เลื่อนไปสัมผัสกับคำที่ 1 ของบาทที่ 2 เพื่อสร้างลีลา จังหวะและท่วงทำนองให้ได้ความไพเราะและผลานซึ่งการสื่ออารมณ์และความหมาย และยังตั้งชื่อด้วยการเลียนแบบโคลงที่มีลักษณะของการykkย้ายหรือเลื่อนสัมผัสนี้ว่า “กลบทปฐุมทนต์” ดังความตัวอย่าง

|                        |               |
|------------------------|---------------|
| ยวงเพชรพรายพรางห้วง    | มหาสมุทร      |
| วิสุทธิคุณนิมิตพิพาทอง | อ่อนไต้       |
| พริ้งพรายฟ้ายพอนชุด    | ระบำคลื่น     |
| พื้นค่าโลกถวายเป็น     | แต่ฟ้าสถานฝัน |

(บางกอกแก้วกำศรวล, น. 195)

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2530) ได้สร้างสรรค์ชั้นลักษณะขึ้นใหม่ เรียกว่า “โคลงกลอน” และ “กลอนโคลง” กล่าวคือ โคลงกลอนเป็นการแต่งโคลงสี่สุภาพ ซึ่งสามารถนำมาจัดแบ่งวรรคใหม่เป็นกลอนสุภาพ และกลอนโคลงเป็นการแต่งกลอนสุภาพ ซึ่งสามารถนำมาจัดแบ่งวรรคใหม่เป็นโคลงสี่สุภาพ โดยทั้งโคลงกลอน และกลอนโคลงใช้คำตรงกัน ดังตัวอย่าง

| โคลงกลอน           |                 | กลอนโคลง                      |
|--------------------|-----------------|-------------------------------|
| พิเศษสารเสกสร้าง   | รังสรรค์        | พิเศษสารเสกสร้างรังสรรค์สาร   |
| สารประจจจารฉันท    | ภาคพริ้ง        | ประจจจารฉันทภาคพริ้งพรายฉาย   |
| พรายฉายเฉกเพชรพรรณ | เพราเจ็ด เลิศแล | เฉกเพชรพรรณเพราเจ็ดเลิศแลฉาย  |
| ลายระยับสายสะอึ่ง  | สองสร้อยกรวยทอง | ระยับสายสะอึ่งสองสร้อยกรวยทอง |

(ชักม้าชมเมือง, น. 8)

ในแง่ของการสร้างสรรค์ชั้นลักษณะขึ้นใหม่ในลักษณะของชั้นลักษณะผสม ในผลงานของกวีไทยสมัยใหม่นี้ปรากฏในผลงานของกวีอื่นๆ ตัวอย่างเช่น พนม นันทพฤกษ์ หรือสถาพร ศรีสัจจ (2518) สร้างสรรค์บทกวี “ลิลิตพัฒนาโครงการประกาศฟ้า” หากใช้ชั้นลักษณะผสมมากกว่ากฎเกณฑ์เดิมของลิลิตคือร้อยและโคลง ซึ่งแต่งสลับกันไป เป็นเรื่องยาว และร้อยสัมผัสกัน เรียกว่า “เข้าลิลิต” หากกวีได้ใช้ชั้นลักษณะผสมหลากหลายคือ มี ร่าย โคลงสี่สุภาพ โคลงห้าพัฒนา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 สาลินีฉันท์ 11 และภุชงค์ประยาตฉันท์ 12 กวีเรียกลิลิต

ชนิดใหม่นี้ว่า “ลิลิตพัฒนา” การใช้ฉันทลักษณ์ผสมดังกล่าวเป็นการคิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่เพื่อผสมผสานท่วงทำนองกับการสื่ออารมณ์และความหมาย

การสืบสรรค์ขนบด้านฉันทลักษณ์ยังปรากฏในลักษณะของการนำรูปแบบคำประพันธ์เดิมมาใช้สร้างสรรคเป็นตัวบทใหม่ ดังอังคาร กัลยาณพงศ์ นำโคลงกระทู้ “ทะลุ่มปุมปู ทุสมุด อุσανาริ โกวาปาเปิด จกจี้ไร” ซึ่งเป็นโคลงกระทู้แต่โบราณและไม่มี ความหมายมาแต่งขยายความในโคลงเพื่อสร้างความหมายใหม่ ดังตัวอย่างบท “เพียงครู่หนึ่งก็ม้วยเสมอฝัน” “คummหาอำนาจนิวเคลียร์” ใน ปณิธานกวี อันแสดงให้เห็นถึงฝีมือหรือเชิงชั้นทางวรรณศิลป์ในการร้อยเรียงถ้อยคำซึ่งเป็นกระทู้ให้เชื่อมคำและความในแต่ละบาทอย่างมีสุนทรียภาพ

ในผลงานของกวีไทยร่วมสมัยรุ่นหลังยังคงสืบสรรค์ขนบฉันทลักษณ์ การแต่งโคลงกระทู้ ทะลุ่มปุมปู ทุสมุด อุσανาริ โกวาปาเปิด และจกจี้ไร ดังในบท “ชั่วสิ้นแผ่นดิน” ของนายทิวา (2553) ความว่า

|                      |                   |
|----------------------|-------------------|
| ทะ เล่อทะล่ำร้าย     | เลวทรม            |
| ลุ่ม ราบลูกไฟสยาม    | แยกพื้น           |
| ปุม เงื่อนสงคราม     | คนขมวด            |
| ปู สู่เส้นทางสะอื้น  | สะอึกสะอื้นไผ่ไท  |
| ทุ จริตประดิษฐ์ใช้   | หลอกชน            |
| สุ จริตเกราะเล่นกล   | เกลื่อนแกล้ง      |
| มู มานะฉ้อฉล         | ข้าเราชาติ        |
| ดู เดือดสันดานแฉ่ง   | ร่านทั้งทุรนทุราย |
| อุ โฆษคำปดป้าย       | สีปลอม            |
| สา รเลวยินยอม        | ยั่วให้           |
| นา นาทัศนะมอม        | เมาหมด            |
| วี เหลี่ยมกลมกลึงใช้ | ต่างใช้ต่างซัง    |

|                        |                  |
|------------------------|------------------|
| โก ลาหลทั่วทั้ง        | ถิ่นไท           |
| วา ทะสมานฉันท ไช       | ชอกช้า           |
| ปา ระเบิดใส่ไฟ         | ไฟท่วม           |
| เปิด แผ่นดินกระที่บช้า | ศพช่องสรรเสริญ   |
| จก ชาตเชิญเถอะทั้ง     | ทำรัก            |
| จ้ จับซึ่งพิศประจักษ์  | ขยักขยี้         |
| รู้ ริกยิกให้หนัก      | เนาเสื่อม        |
| ไร เหลือบแผ่นดินชี้    | ชั่วสิ้นแผ่นดินฯ |

(ในความไหวหนึ่งนั, น. 42-43)

จากตัวอย่างที่ยกมาเห็นได้ว่ากวีไทยร่วมสมัยยังคงนำโคลงกระทู้โบราณมาเป็นสื่อแสดงชั้นเชิงและความสามารถทางวรรณศิลป์ ทั้งในแง่ของการต่อเติม “คำ” กับ “การสื่อความ” โดยกวีนำมาสร้างสรรค์สื่อเนื้อความอันหลากหลาย ทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับการใช้ชีวิต สังคม และการเมืองร่วมสมัย

คำประพันธ์บางประเภท เช่น กลอน ได้มีการนำมาสร้างสรรค์อย่างมีพลวัต โดยกวีไทยสมัยใหม่นำกลอนโดยเฉพาะกลอนบทละคร ซึ่งแต่งเพื่อใช้ในการเล่นละคร มาสืบสรรค์ด้วยการใช้คำประพันธ์รูปแบบกลอนบทละครแล้วใส่เนื้อหาใหม่เป็นเหตุการณ์ของสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย ดังตัวอย่างในบทกวี “กลอนบทละคร” ของคมทวน คันธนู (2530) มีความว่า

|                        |                            |
|------------------------|----------------------------|
| ช้า                    |                            |
| • มาจะกล่าวบทไป        | ถึงเมืองกรุงเทพฯ อนาคต     |
| น้ำท่วมมรดกเป็นนิจมา   | ท่วมบารมีทศลับเป็นดับเย็น  |
| ช่างสนุกทุกวันมิเวยวัน | เมืองพุทธก็จะเป็นเมืองอื่น |
| ไอพิษคลุกเคล้าวันป็น   | ปล้นฆ่าข่มขืนทุกคืนไป      |

...

ฯ 10 คำ ฯ เชิด

(วิเคราะห์วรรณกรรม วิจารย์วรรณกร, น. 221)

การนำรูปแบบคำประพันธ์ชนิดกลอนมาสืบสรรค์ยังปรากฏดังการนำกลอนเพลงยาวมาใช้ในสังคมยุคปัจจุบัน จากเดิมกลอนเพลงยาวใช้สื่อเรื่องราวความรักเพื่อแก้แค้นกัน อย่างไรก็ตามยังใช้เพลงยาวกับเรื่องราวที่เป็นคำสอน การทำนาย และบันทึกเหตุการณ์ ตลอดจนการวิพากษ์สังคม ความน่าสนใจของการใช้กลอนเพลงยาวอันจัดเป็นการสืบสรรค์ คือ นำเอากลอนเพลงยาวในลักษณะจดหมายผสมกับการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายกรัฐมนตรี ดังใน เพลงยาวถึงนายกรัฐมนตรี ของสุจิตต์ วงษ์เทศ (2519)

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นถึงการนำฉันทลักษณ์จากวรรณคดีมรดกของไทยแต่โบราณมาสืบสรรค์เป็นด้นบทใหม่ ซึ่งปรากฏการสืบสรรค์ในหลากหลายมิติ อันก่อให้เกิดความองงามหรือปรับเปลี่ยนเป็นผลงานสร้างสรรค์เฉพาะตนของกวี โดยยังคงรากวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์จากอดีตนำมาปรับเปลี่ยน แต่งเติมพัฒนาให้แตกยอดสืบต่อไป

### 9.1.2 การนำเนื้อหาหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีมรดกมาปรับใช้ในด้านบทใหม่

ในผลงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ ได้สืบสรรค์วรรณศิลป์ด้วยการกล่าวถึง “สุโขทัย” ซึ่งปัจจุบันเป็นเพียง “ซาก” หรือซากปรักหักพังเปรียบเป็น ป่าช้า จากอาณาจักรสุโขทัยที่เคยรุ่งเรืองแต่โบราณกาลกลับถูกทำลายพังพินาศ ทั้งวัด วัง ปราสาท และวิถีวัฒนธรรม ตลอดจนความสุขสมบูรณ์ก็แปรเปลี่ยนเป็น “แล้งข้าวในนา กระทั่งปลาในน้ำสิ้น” จากที่เคยอุดมสมบูรณ์ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” รวมถึงความรื่นรมย์ของผู้คนก็สูญหายเพราะ “ขาดเสียงพายัพเสียงพิน”

อังคาร กัลยาณพงศ์ (2513) ได้สร้างสรรค์บทกวี “สุโขทัย” ขึ้นใหม่ในรวมบทกวีนิพนธ์ เป็นการสื่ออารมณ์และความคิดเกี่ยวกับกรุงสุโขทัยในอดีต โดยยังคงนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวของการสร้างบ้านเมืองในสมัยของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และความเจริญรุ่งเรืองแต่อดีตที่บันทึกไว้ในศิลาจารึกหรือจารึกหลักที่ 1 มาเป็นวัสดุ

ของการสร้างสรรค์บทกวีขึ้นใหม่เป็นสื่อแสดงความอาลัยและอนิจจังซึ่งเกิดขึ้นกับกรุงสุโขทัย

การนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีโบราณมาสร้างสรรค์เป็นตัวบทใหม่ยังปรากฏในบทกวี “กัณหาชาลี” ใน เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2523) นำเรื่องราวของสองกุมารใน มหาชาติ ที่ยอมเสียสละตนเพื่อให้พระเวสสันดรบำเพ็ญทานบารมีมาสร้างสรรค์เป็นตัวบทใหม่เพื่อสื่อความหมายใหม่ โดยนัยคือ สองกุมารแทนเด็กผู้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ในขณะที่ชูชกคือผู้ใหญ่ที่ “พาล” หรือชั่วร้าย ดังความตอนท้ายบทที่ว่า “เรื่องเก่ามาแล้วใหม่ จงใส่ใจจำวิจารณ์ ช่วยกันกำจัดพาล บ้านเมืองเราจึงจำเริญ”

ในบท “ยี่ดพยง” ใน ในเวลา ของแรคำ ประโดยคำ (2547) ใช้คำเรียกตัวละคร และสร้างเหตุการณ์เป็นภาพของเด็กเข้าไปยึดมือไม้เท้าของยายเฒ่า ซึ่งมีเรื่องราวและลีลาทำนองเดียวกับในวรรณคดีโบราณเรื่องร้ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ตอนสองกุมารกับชูชก แต่ปรับเปลี่ยนความและสื่อความหมายใหม่และสร้างเรื่องราวใหม่เป็นการยื้อยุดที่ไม่มีใครล่วง ด้วยความหมายที่กวีต้องการสื่อ “สาร” ว่า “ต่างฝ่ายต่างสำคัญยื้อยุดยากที่ใครจะยอมปล่อย”

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่ากวีไทยร่วมสมัยได้สืบสรรค์วรรณคดีโบราณของไทย โดยนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวจากวรรณคดีโบราณมาสร้างสรรค์เป็นตัวบทใหม่เพื่อสื่อความหมายใหม่ที่เกี่ยวเนื่องกับบริบทสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย อันเป็นการสื่ออารมณ์และความคิดใหม่ที่ให้คุณค่าและสุนทรียะให้ผู้เสพรับรู้และขบคิดถึงสารในบทประพันธ์นั้น ๆ

### 9.1.3 การนำตัวละครจากวรรณคดีมรดกมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

กวีสมัยใหม่นำตัวละครซึ่งมีพฤติกรรมน่ารังเกียจเป็นความโลภมาใช้สร้างและสื่อความหมายในตัวบทใหม่ ดังตัวอย่างในบทกวีนิพนธ์ ของอังคาร กัลยาณพงศ์ (2542) ความว่า “ชูชก ปตท. ขี้ข้าพม่าร้ายทำลายประโยชน์ชาติไทยมหันต์ ล้วนรับใช้

ประโยชน์พม่าทั้งนั้น ประชามติล้นประหารमारเมืองไทย” (กวีศรีอยุธยา, น. 103) หรือในบทกวีนิพนธ์ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ (2547ข) ความว่า “เชื้อชุกกลับชาติ  
เกิดใหม่ กินเมืองไทยเสียจนบ้ำหลัง ร้อยล้านพันล้าน หวานอร่อยจัง ทั้งโคตรชาติ  
ศีลธรรมจรรยา” (ลำนำนฎกระดิ่ง, น. 128)

ตัวละคร “ชุก” มีที่มาจากวรรณคดีแต่โบราณเรื่องมหาชาติ เป็นตัวละครที่มี  
ภาพของผู้โลภหลง กระทำการไม่สมควรเพื่อผลประโยชน์ของตน ดังการขอสงุมาร  
ซึ่งเป็นโอรสและธิดาของพระเวสสันดรไปเป็นทาส ภาพและการกระทำของชุกดังกล่าว  
อังคาร กัลยาณพงศ์ นำมาเป็นสื่อแสดงความคิดถึงการกระทำของคนและกลุ่มคน  
ที่กระทำเพื่อผลประโยชน์และเป็นการได้ประโยชน์ที่ “ทำลายประโยชน์ชาติ” นอกจากนี้  
ภาพของชุกที่รับรู้อีกอย่างหนึ่งคือการกินจนท้องแตกตาย กวีนำพฤติกรรมนี้มาสื่อ  
เรื่องราวใหม่เป็นการกิน “เมืองไทย” อันมาจาก “เชื้อชุก” หรือนักการเมืองที่กอบโกย  
กินบ้านกินเมืองหรือกระทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง

ในบท “ค่อยเป็นค่อยไป” ของสุจิตต์ วงษ์เทศ (2528) ได้นำตัวละคร “ขุนแผน”  
มาปรับใช้ใหม่เพื่อสื่อความใหม่ อันเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์และบรรยากาศทาง  
การเมืองภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ดังความว่า “**ขุนแผนปลอบน้อง  
อย่าร้องไห้** อดทนเอาไว้สักหน่อย โน่นม้าม้าสีหมอกยังยืนคอย ให้เจ้านั่งหลังลอยไป  
เริงลม การขึ้นขี่ม้านั้นลำบาก ความยากย่อมง่ายถ้าใจเข้ม อย่าท้อแท้ทุกข์ทรมาย  
ระทม ก้นระบมเล็กน้อยแล้วก็ดี...ขุนแผนเก็บดอกจำปีขาว เสียบใส่เจ้าสาวที่ปอยผม  
เชิญเถิดร้อยชั่งมานั่งชม ประคับประคองอารมณ์สังคมไทย” (เสภาเผด็จการ, น. 41)  
กวีนำตัวละครเอก คือ ขุนแผน มาปรับใช้เป็นสื่อแทนนักศึกษา การที่ “ขุนแผนเก็บ  
ดอกจำปีขาว” และเสียบใส่ที่ปอยผม กล่าวคือ ขุนแผนหรือรุ่นพี่เก็บดอกไม้เป็น  
“ดอกจำปีขาว” เป็นสัญลักษณ์แทนนักศึกษาผู้บริสุทธิ์ การเสียบดอกไม้ใส่ผมนั้น  
ยังเป็นนัยเพื่อเป็นกำลังใจให้เดินทางต่อสู้ต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากวีสมัยใหม่นำเอาตัวละครจากวรรณคดีแต่โบราณของไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ โดยมีทั้งที่สวมนบทบาทตามเดิม และปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่เพื่อสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ อันสื่อแสดงให้เห็นถึงการนำตัวละครในวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสรรค์เพื่อสื่อความคิดในบริบทใหม่ได้อย่างน่าสนใจ

#### 9.1.4 การดัดแปลงตัวบทหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีมรดก

ในผลงานของสุจิตต์ วงษ์เทศ (2528) กล่าวถึงความทุกข์ยากของประชาชน อันเกิดจากความทุกข์จากการขายพืชผลไม่ได้ราคา ดังความว่า

ป่าพร้าวก็น้อยในเมืองนี้

ทั้งหมากทั้งพร้าวร่วงระงม

จูงวัวไปค้าขี่ม้าไปขาย

อ่อนเพลียเสียจนเกือบเกินอัตรา

หมากก็มีหลายพันธุ์เฝ้าผสม

ทั้งเปรี้ยวทั้งขมขาดราคา

ช้างม้าวัวควายสินค้าป่า

ไพร่ฟ้าหน้าปากจึงอกตรม

(เสภาเบ็ดเตล็ด, น. 140)

กวีนำข้อความจากตัวบทในจารึกหลักที่ 1 มาปรับเปลี่ยนจากความเดิมว่า “ป่าพร้าวก็น้อยในเมืองนี้ ป่าลางก็น้อยในเมืองนี้ หมากม่วงก็น้อยในเมืองนี้ หมากขามก็น้อยในเมืองนี้ ...” (ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง, 2557, น. 27) นำมาปรับเปลี่ยนเป็นข้อความใหม่เป็น “ป่าพร้าวก็น้อยในเมืองนี้ หมากก็มีหลากหลายพันธุ์เฝ้าผสม” และคงข้อความ “...จูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย” จากนั้นสื่อความหมายใหม่เป็นตรงกันข้ามกับความเดิมให้เห็นความทุกข์ยากของประชาชนร่วมสมัยเป็น “ไพร่ฟ้าหน้าปาก” ต่างต้อง “อกตรม” ไม่ใช่ “ไพร่ฟ้า หน้าใส” ตามสำนวนกล่าวถึงความอยู่ดีมีสุขของคนยุคสุโขทัย

ในบท “ดิน น้ำ ลม ไฟ ความเป็นไปในชีวิต” ในส่วนที่กล่าวถึง “ไฟ” โชคชัย บัณฑิต (2548) บรรยายถึงอิทธิพลของสินค้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากญี่ปุ่น



ซึ่งผู้คนในสังคมนิยมมีไว้ประดับฐานะในฐานะเป็น “ของนอก” ดังความว่า “อาทิตยเทพบุตรไม่หยุดรถ เมฆาปรากฏเป็นกลุ่มก้อน พายุแห่งยุครุกชอกซอน ซามูไรไหวว่อนโลกอ่อนฤทธิ์ ... **มีสสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องวางใจ**” กวีกล่าวถึงการจับจ่ายใช้สินค้าจากต่างประเทศเป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมให้ความสำคัญ โชคชัย บัณฑิต กล่าวถึงด้วยน้ำเสียงเชิงเสียดสีโดยดัดแปลงความจากตัวบทเดิม คือ สุภาสิตสอนหญิง ในบาทที่ว่า “มีสสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์” (ประชุมสุภาสิตสอนหญิง, 2555, น. 10) เป็นความนัยแสดงน้ำเสียงยั่วล้อคนในสังคมร่วมสมัยถึงความนิยมนั้นว่าเป็นเพราะต้องการแสดงถึงความ “เชื่องโต” และระสนิยมชมชอบ “ของนอก”

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากวีสมัยใหม่สร้างงานโดยนำตัวบทหรือเหตุการณ์ในวรรณคดีแต่โบราณมาดัดแปลงหรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย อันทำให้เกิดการส่ง “สาร” ตลอดจนการสื่อพลังทั้งในแง่ของอารมณ์และความหมาย

### 9.1.5 การล้อเลียนเนื้อหาหรือขนบของวรรณคดีมรดก

ในผลงานของ อังคาร กัลยาณพงศ์ (2521) ปรากฏการนำตัวละครจากวรรณคดีมรดกของไทยมาล้อ คือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน (2513) โดยเฉพาะขุนแผนกับ นางพิม ดังความว่า

แม่พิมพ์เอ๋ยอ่อนไ้  
พี่เซ่นขุนแผนโลม  
เข้าเย็นหอนวันโถม  
หลงเห่อจนไ้แก่แก้ว

กรายโถม  
ไปแล้ว  
บุรุษห้วง  
เจ็ยแจ้วจนสาง

(บางกอกแก้วกำศรวล, น. 139)

กวีใช้ชื่อตัวละครมาเลียนล้อกับเหตุการณ์การพิมพ์และพิสูจน์อักษรที่กระทำต่อเนื่องจากเข้าจรถเย็น โดยใช้คำพ้องเสียงกับชื่อตัวละคร คือ “พิมพ์” และใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างขุนแผนกับนางพิมมาเลียนล้อพฤติกรรม “หลงเห่อ” เกี่ยวกับแท่นพิมพ์

การล้อตัวบทในวรรณคดีแต่โบราณยังปรากฏในงานของคมทวน คันธนู (2530) ในบท “พาราสาวัตถี (9)” ดังความว่า

|                       |              |
|-----------------------|--------------|
| ห้ามหญิงไว้อย่าให้    | จุดควัน      |
| ห้ามสุริยะส่องมะริกัน | แสงไขรั      |
| ห้ามภิกษุอย่าให้ฉัน   | แซร์เถื่อน   |
| ห้ามดังนี้ไว้ได้      | จึงห้ามนินทา |

(โลกนิติบทที่ 594)

(วิเคราะห์วรรณกรรม วิจารณ์วรรณกร, น. 224)

ข้อความดังกล่าวข้างต้น กวีล้อวรรณคดีต้นแบบ คือ โคลงโลกนิติ ซึ่งมีเนื้อหาในเชิงสั่งสอนและให้คติธรรม คมทวน คันธนู ล้อโดยเลียนถ้อยคำสำนวนในโคลงต้นแบบ แต่ปรับเปลี่ยนความเป็นนัย เสียดสีพฤติกรรมของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบริบทของสังคมร่วมสมัย ส่วนความในโคลงโลกนิติที่กวีนำมาเลียนล้อนั้น มีความเดิมว่า

|                     |              |
|---------------------|--------------|
| ห้ามเพลิงไว้อย่าให้ | มีควัน       |
| ห้ามสุริยะแสงจันทร์ | ส่องไขรั     |
| ห้ามอายุให้ทัน      | คืนเล่า      |
| ห้ามดังนี้ไว้ได้    | จึงห้ามนินทา |

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2543, น. 156)

ไพฑูรย์ วงษ์เทศ (2521) ล้อบทพรรณนาธรรมชาติในบทเดิมที่เล่นสัมผัสอักษรระหว่างต้นยางลึงกับลูกลึง ดังความว่า “ยางลึงลึงลอดไม้ ลางลึง แลลูกลึง ลงชิง ลูกไม้ ลึงลมไล่ลมตึง ลึงโลด หนึ่นา แลลูกลึงลางไหล่ ลอดเลี้ยวลางลึง” ลิลิตพระลอ (กรมศิลปากร, 2540, น. 17) นำมาล้อในลักษณะของการสร้างเพื่อสื่ออารมณ์ขันเชิงล้อและเสียดเย้ยบริบทการเมืองร่วมสมัย ดังความในฉบับใหม่ว่า

ทั้งนั้นบรรดาวานเรศ

ฤาษีแก่งจอมจ่อมมายา

ลางลึงเล่นลูกไม้ลางลึง

ลางลึงก็กระโดด

ก็เจียบเสียงทบเทวศรวญหา

กลับบ้านสานตะกร้ากระบุงโย

ลางลึงก็ร้องกลิ้งแหบโหย

โอดโอย โวยวายแบ่งบำประสาสิง

(หมายเหตุร่วมสมัย, น. 133)

ในนิราศมหาชัย ของสุจิตต์ วงษ์เทศ และ ขรรค์ชัย บุนปาน (2507) ได้เลียนล้อขนบการเขียนนิราศซึ่งตามปกติจะคร่ำครวญหานางอันเป็นที่รักเมื่อยามต้องพลัดพรากจากกัน กวีนำขนบเดิมมาเล่นล้อ ดังความว่า

ร้านิราศมหาชัยเจียนใกล้จบ

เพราะนิราศโบราณเคยผ่านตา

ไซ้ไม่มีที่รักสมัครมาด

แต่หญิงรักเลิศล้ำไซ้คนเดียว

‘บางยี่เรือ’ ก็ะพาลกับ ‘หลานหลวง’

‘พระโขนง’ อาจขนาง ‘บางลำภู’

ใครอ่านพบแอบซังกระมังหา

คร่ำครวญหาผู้หญิงเสียจริงเจียว

หรือว่าขาดหญิงแท้คอยแลเหลียว

ซี่เกียจกล่อมกลอนเกี้ยวเกรงเกรียวกรู

จะเกิดหวงเกิดหึงถึงหนวกหู

‘ซังฮี้’ รู้ก็จะขวางกับ ‘บางพลัด’

(นิราศมหาชัย, น. 68)

กวีเลียนล้อขนบการพรรณนาเชิงนิราศว่าตนไม่ได้คร่ำครวญถึงผู้หญิง ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าตนนั้นไม่มี “ที่รัก” หรือขาดผู้หญิงมาดูแล แต่กวีหักมุมว่าผู้หญิงของตนนั้นไม่ได้มีคนเดียว หากเอ่ยชื่อไปก็เกิดการทะเลาะหึงหวงหรือขัดแย้งกันได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงการนำเหตุการณ์หรือชนบทการประพันธ์ในวรรณคดีไทยแต่โบราณมาล้อ อาจเป็นเพียงการล้ออารมณ์ขัน หรือเพื่อเสียดสี เยาะเย้ยพฤติกรรมของผู้คน อันเป็นการล้อสารหรืออารมณ์ที่ต่างจากวรรณคดีต้นแบบที่ล้อ ทั้งนี้เพื่อล้อ “สาร” หรือความคิดที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย

#### 9.1.6 การพาดพิงหรืออ้างถึงวรรณคดีมรดก

ในบท “วังนารายณ์” เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2541) ได้พาดพิงถึงเรื่องรามเกียรติ์ เพื่อใช้เป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่างชื่อสถานที่กับการแสดงละครในอดีต ดังความว่า

เคยขานขับกายแก้ว  
เบิกบทพระรามรอน  
สรวลเสียงสนุกสโมสร  
สรวพสดปาฐ์ภูเบื้อ

โคลงกลอน  
ราพณ์เงื้อ  
มหรสพ  
บอดไปปัจจุบัน

(เขียนแผ่นดิน, น. 138)

ในบท “ประวัติศาสตร์” ไพวรินทร์ ขาวงาม (2548) กล่าวถึงการสร้างบ้านเมืองจากยุคสุโขทัยสู่อยุธยา ซึ่งได้พาดพิงถึงบทชมเมืองในโคลงนิราศนรินทร์ (พ.ณ ประมวญมารค, 2513) จากวรรคที่ว่า “อยุธยาคล่มแล้ว ลอยสวรค์ ลงถา” มาใช้ขึ้นต้นบทเพื่อล้อ “สาร” ถึงอยุธยา ที่ล่มสลายด้วยสงคราม ดังความว่า

“อยุธยาคล่มแล้ว  
ใครเล่าเข้าฆ่าฟัน  
ถอยยศปลดเกียรติอัน  
ตกอับกลับไขว่ขว้า

ลอยสวรค์”  
ยศฟ้า  
เป็นเอก  
ไขว่กว้างสงคราม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, น. 22)

บทกวีข้างต้น การพาดพิงถึงความในวรรณคดีแต่อดีตเพื่อเชื่อมโยงและสื่อแสดงสารที่กวีต้องการถามถึงเหตุของการฆ่าฟันและการเกิดศึกสงคราม อันเป็นเหตุให้ “อยุธยาล่มแล้ว”

ในบท “บางหน้าประวัติศาสตร์” ของอังคาร จันทาทิพย์ (2554) ยังคงพาดพิงถึงความดังกล่าวข้างต้นจากโคลงนิราศนรินทร์ ดังความว่า

| “อยุธยาล่มแล้ว       | ลอยสวรรค์ ลงถา?!” |
|----------------------|-------------------|
| ร้ายเศษซากอุดมคติอัน | เอกไว้            |
| ศรีอยุธยาอนรรฆอนันต์ | อนุสติ            |
| ขยอกอรัตนโกสินทร์ให้ | หวนห้วงสวรรค์หาย  |

(วิมานลงแดง, น. 27)

การพาดพิงถึงข้อความจากวรรณคดีโบราณโดยนำมาขึ้นต้นบทนี้เพื่อสื่อสารเกี่ยวกับ “อยุธยา” เป็นเมืองที่งดงาม และสืบทอดแนวคิดบ้านเมืองในอุดมคติที่ส่งต่อไปยังยุครัตนโกสินทร์

จะเห็นได้ว่าการพาดพิงในผลงานของกวีไทยสมัยใหม่ปรากฏการนำข้อความ เหตุการณ์ หรืออนุภาคต่าง ๆ จากวรรณคดีโบราณของไทยมาเป็นสื่อเพื่อนำเสนอเป็นภาพเปรียบเทียบหรือสื่อความหมายพิเศษอันเป็นความคิดของกวีในตัวเองใหม่ ตลอดจนช่วยเสริมความหมายของ “สาร” ที่กวีต้องการสื่อและยังใช้ประกอบการตีความโดยไม่ต้องพรรณนาความให้ยืดยาว ทำให้เกิดการสร้างสรรค์เป็นตัวเองใหม่ เพื่อสื่อ “สาร” ได้ในหลายแง่มุม

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่าวรรณคดีมรดกของไทยยังคงมีชีวิตอยู่ในบริบทการสร้างสรรค์ผลงานของกวีไทยร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำมาสืบสรรค์เพื่อสื่อความคิดในบริบทใหม่ได้อย่างหลากหลาย อันทำให้เห็นการปฏิบัติการวรรณศิลป์ของกวีไทยในแง่มุมใหม่ทั้งในแง่ของการสร้างสรรค์ตัวบทและการสื่อความหมาย จึงกล่าวได้ว่า

วรรณคดีมรดกของไทยเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และเป็นชีวิตของการสร้างสรรค์ และสื่อ “สาร” ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยได้อย่างมีพลังยิ่ง

## 9.2 การสืบสืบทอดวรรณคดีมรดกของไทยกับการสื่อความหมายในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทใหม่

### 9.2.1 คุณค่าของกวีนิพนธ์ไทย

ในการสร้างงานของกวีไทยสมัยใหม่ได้นำ “ราก” ในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของไทยมาสืบสืบทอดเพื่อสื่อความหมาย โดยเฉพาะการประกาศความคิดที่สื่อพันธกิจ มีต่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่อันสื่อถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทย

การให้คุณค่ากับกวีนิพนธ์โบราณของไทยยังคงปรากฏในผลงานสร้างสรรค์ของกวีไทยสมัยใหม่ ดังเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2530) กล่าวถึงการให้คุณค่ากวีนิพนธ์ไทยแต่โบราณและการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ด้วยภาษาและลีลาตามขนบวรรณศิลป์ไทย ตัวอย่างบทกวี “กรองกานท์” ความเป็นว่า

วังเวงกลอนกล่อมมาเพลาดึก  
เพลงเสกามาเตือนไม่เลือนเลย  
ว่า ใฝ่พิมพ์นิม่นวลของเงรแก้ว  
ฤงามปลื้มแม่จะลืมน้ำใจจาง

...

ประกายกลอนกลเกล็พชรน้ำเอก  
ขอกอบเก็บกานท์กรองของเก่ามา  
ลำดวนเอ๋ยจะด่วนไปก่อนแล้ว  
ให้หอมหวานอวลกลิ่นกระแจะจันทร์

เสนานี้กล่าวนำรำเฉลย  
ลมรำเพยพัดเคล้าแต่เบาบาง  
เจ้าไปแล้วจะรำลึกถึงพี่บ้าง  
แต่ครุ่นครางครวญคิดจนค่อนคิน<sup>1</sup>

ที่สรรเสกสรวมร้อยสร้อยภาษา  
ประดับประดาเฝ้าไว้ในวงวรรณ  
ขอฝากแก้วกรองกานท์บรรสานสรร  
เป็นก้านล้นน้ำใจด้วยไมตรี

(คำหยาด, น. 31-33)

<sup>1</sup> พิมพ์ตามต้นฉบับ

บทกวีข้างต้น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นำวรรณคดีมรดกของไทย คือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน (2513) มาพาดพิงในตัวบทใหม่เพื่อสื่อความหมายใหม่ถึงการให้คุณค่าแก่กวีนิพนธ์ โดยได้บอกกล่าวไว้ชัดเจนว่า “ขอขอบเก็บกานท์กรองของเก่ามาประดับประดาไว้ไว้ในวรรณ” อันสื่อความหมายของการดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของกวีนิพนธ์แต่โบราณของไทยให้มีชีวิตในบริบทของวงวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

ในบท “มิ่งขวัญกลอน” ของไพโรจน์ ขาวงาม (2541) ได้สื่อแสดงแนวคิดในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เพื่อใช้เป็นสื่อ “กล่อมเกลาคใจ” ดังความว่า

|                            |                   |
|----------------------------|-------------------|
| ขวัญกลอน วอนบทเฝ้า         | เกลาคใจ           |
| เกลาลอก โศกสุขไฉน          | ใครรู้            |
| กลกลอน ก่อนกาลไหน          | ในอดีต            |
| ขวัญกล่อม หลอมบทสู่        | สู่เบื้องปัจจุบัน |
| กลอนพัน ขวัญหมื่นมั่น      | แสนกลอน           |
| เสียงร่ำ นึกคำวอน          | ก่อนนั้น          |
| เงาครู “ภู” สุนทร          | กลอนตลาด          |
| โลกเปลี่ยน เวียนสวรรค์ชั้น | นั้นฟ้ากวีไฉว     |

(เจ้านกวี, น. 30)

บทกวีข้างต้น กวีใช้กวีนิพนธ์เป็นสื่อสร้างความหมายให้แก่ผู้คนในมิติของการกล่อมเกลาคใจ โดยยังคงมีบุรพกวีเป็น “เงา” หรือต้นแบบของการสร้างสรรค์ผลงาน อันเป็นการชี้ให้เห็นพลังของบทกลอนว่ามีคุณค่าสามารถกล่อมขวัญหรือยกระดับทางจิตใจได้

ในบทลงท้าย ใน นิราศนันทบุรี ของเชษฐภัทร วิสัยจร (2549) ได้สื่อถึงความคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานและคุณค่าของกวีนิพนธ์ไว้ ความว่า

ศึกษาศาสตร์ปราชญ์ร้อย..... เรียบเรียง  
 หวังคัดคำโคลงเคียง..... คู่ฟ้า  
 เปลี่ยนทุกข์กลับสุขเพียง..... ผจกจัด  
 เป็นนิราศโลมแหล่งหล้า..... โลกซึ่งกวีหอม  
 จบนิราศนทบุรี

(สงครามศักดิ์สิทธิ์, น. 78-79)

บทกวีข้างต้น กวีสืบทอดขนบการประพันธ์เป็นบทลงท้ายในลักษณะของ บทอติวิพากษ์ กล่าวคือ ให้ผู้อื่นกล่าวติชมผลงานของตน ในขณะเดียวกันก็สื่อให้เห็น แนวคิดการสั่งสมความรู้จาก “ปราชญ์” หรือบุรพกวีผู้สร้างงานในอดีตเพื่อนำมาเป็น รากฐานในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ และสื่อให้เห็นคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยในแง่ของ การจรรโลงโลกและสังคม อันเป็นจุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์บทกวี ตลอดจน อุดมคติของการสร้างงานที่กวีไทยสมัยใหม่แสดงออกด้วย

กล่าวได้ว่าการสื่อความคิดถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ในผลงานของกวีไทย สมัยใหม่ มีข้อสังเกตถึงการประกาศถึง “ปณิธาน” ในการสร้างผลงาน อันเป็นการสื่อความ เพื่อสร้างสรรค์สังคม ตลอดจนเป็นเครื่องมือสื่อ “สาร” ในมิติของสังคมการเมือง โดยมีรากฐานความคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์จากวรรณคดีโบราณของไทย เป็นฐานคิดสื่อความหมายให้สัมพันธ์กับบริบทสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย

### 9.2.2 การวิพากษ์วิจารณ์สังคมวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย

กวีกล่าวถึงความโลภหลงของผู้คนในสังคมไทย ดังในบท “เลิกหวย” ของ ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ (2552) ได้นำความวรรณหนึ่งในเรื่อง พระอภัยมณี ตอนพระเจ้าตา มาช่วยสุดสาคร ซึ่งถูกขีปนาลูกธนูตกเหวมาพาดพิงในตัวบทใหม่เพื่อเชื่อมโยงความ สื่อความหมายใหม่ ดังความว่า



|                                       |                                     |
|---------------------------------------|-------------------------------------|
| อาเพศ หากประเทศนี้ ไม่มีหวย           | คงถึงคราวมอดม้วยเป็นแม่นมั่น        |
| สังคมจะวุ่นวายฉิบหายครัน              | พระธาตุเจดีย์สิ้น สะท้านทรวง        |
| ฟ้าจะหนัก หักงอซึ่งข้อฟ้า             | ใบระกาหลดูร่อยผล็อยร่วง             |
| สาหร่าย รวงผึ้ง ถึงร้างรวง            | ดาวดวงร่วงดังทิ้งเพดาน              |
| นาถะดั่งดีดสะดั่งอยู่เร่าเร่า         | ดั่งเพลิงแผดเผาอยู่พลุ่งพล่าน       |
| ประจำยามไม่อยู่ยามประจำกาล            | ดอกพุดตานเหี่ยวแห้งแล้งโรรา         |
| <b>“เสียงระฆังห่าหว้างวังเวงแว่ว”</b> | ใกล้รุ่งสางสว่างแล้วกระมังหนา       |
| อุ้มบาตรเยื้องยาตรย่างปางลีลา         | พระปฏิมาออกโปรดสัตว์ ... ลมพัดพราย  |
| พัดพลีพรพรมลมโลกหลง                   | ภิกษุสงฆ์ออกโปรดสัตว์เดินพลัดหาย    |
| ใครกล้าเปิดประตูกลพันอบาย             | ยกเลิกหวยคงวุ่นวาย ... ตายทั้งเมือง |

(ดอกไม้ดอกสุดท้าย, น. 51)

ข้อความที่กวีนำมาพาดพิง คือ “เสียงระฆังห่าหว้างวังเวงแว่ว” จากความเดิมบรรยายต่อว่า “สะดุ้งแล้วเหลียวแลชะเง้อหา เห็นโยคีขีรุงพุ่งออกมา ประคองพาขึ้นไปบนบรรพต” (สุนทรภู่, 2544) ศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ นำความวรรคดังกล่าวมาขยายความเป็นเรื่องราวของเสียงระฆังในยามเช้า ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ออกบิณฑบาตหรือโปรดสัตว์ แต่ไม่ได้ทำให้ความโลภหลงของผู้คนในสังคมโดยเฉพาะการเลี้ยวโชคจากการซื้อลอตเตอรี่ลดน้อยถอยลง หากสังคมไทยหรือประเทศไทย “ไม่มีหวย” หรือ “ยกเลิกหวย” นั้น “คงวุ่นวาย ... ตายทั้งเมือง”

ในบท “ไปเป็นความเป็นไป” โชคชัย บัณฑิต (2548) พาดพิงเรื่องการกำเนิดโลกอนุภาคตอนจักรวาลถูกไฟไหม้ กล่าวคือ พระอาทิตย์ 7 ดวง ขึ้นบนท้องฟ้า น้ำงวดแห้งหายไป น้ำมันปลาทั้ง 7 พุ่งขึ้น ทำให้เกิดไฟไหม้อบายภูมิทั้ง 4 พินาศดังความว่า

เจ็ดตระวันอันพุ่มงมผลาญพรา

เขาพระสุเมรุใหม่เป็นคบ

ดินเคยให้ผลผลิตโลก

ไฟจากไฟน้าเลี้ยงปาดง

สิ่งสะดวงสบายโลกได้ผลิต

คำ 'จิตสำนึก' คูลิกไป

แล่นลางสี่หล้ามันปลาตรลบ

องคาพยพเกินยืนยง

น้ำไรไธโครกลมโบกฟง

บัดนี้คลิ้งเกาะตรงใจ

คล้ายมุ้งสูทศกินถอนไถ่

'ความสุข' สุมไฟให้ดินฟ้า

(บ้านเก่า, น. 24)

โชคชัย บัณฑิต สร้างสรรค์ด้วยทิวใหม่จากการพาตึงเรื่องดังกล่าวแล้วข้างต้น  
ผสมผสานความแปลกเปลี่ยนของน้ำ ดิน ไฟ ในบริบทของโลกยุคใหม่ที่เน้นการผลิต  
เพื่อความสะดวงสบายจนส่งผลกระทบต่อโลก อันเป็นการสื่อความคิดวิพากษ์วิจารณ์  
ความสุขของมนุษย์ในโลกยุคใหม่ที่ขาดจิตสำนึกรักษารัฐชาติและสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่ากวีไทยสมัยใหม่ได้สืบสรวรรณคดีโบราณนำมาเป็นสื่อแสดง  
นัยวิพากษ์วิจารณ์สังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย อันทำให้เห็นมิติของการชุบชีวิต  
วรรณคดีมรดกของไทยให้ทำหน้าที่ใหม่ ในขณะเดียวกันก็สร้าง "พลัง" ในแง่ของ  
การสื่ออารมณ์และความคิด ตลอดจน "สาร" ที่สัมพันธ์กับบริบทใหม่ด้วย

### 9.2.3 ความขัดแย้งในบริบทของสังคมการเมืองร่วมสมัย

ในบท "มาลัยปรโลก" อังคาร กัลยาณพงศ์ (2535) นำขนบการพรรณนาของ  
กวีไทยแต่อดีตที่ใช้ชื่อพรรณไม้เป็นสื่อเชื่อมโยงถึงนางที่รักมาปรับเปลี่ยนเป็น  
เหตุการณ์ความขัดแย้งในสังคมการเมืองร่วมสมัย ดังตัวอย่าง

สายหยุดชัฟหยุดไว้

สู่เพื่อเอกอภิปไตย

ฆ่าล้างโคตรคนไทย

นำฆ่าสัตว์ร้ายบ้าง

สายสมัย มิตรฤ

ชาติว่าง

สฤทาส เข้มแฮ

บให้โหลกรรม

(ราชสุดดี มิ่งขวัญประชาธิปไตย, น. 21)

ในกวีนิพนธ์เรื่อง “หมายเหตุร่วมสมัย” ของไพบุลย์ วงษ์เทศ (2521) เขียนขึ้นเป็นสื่อบอกเล่าเรื่องราวการใช้อำนาจของชนชั้นปกครองเผด็จการ โดยสร้างเรื่องตั้งแต่ชนชั้นปกครองยักษ์แห่งลงการกับพระลักษณ พระรามเพื่อแย่งนางสีดา อยุธยาช่วงก่อนเสียกรุงครั้งที่ 2 และการเข้าสู่ยุคทมิฬ กระทั่งเกิดขบวนการสุดสักรซึ่งหมายถึงนักเรียนนักศึกษาและคนหนุ่มสาวที่ร่วมกับประชาชนลุกขึ้นสู้ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

กวีนิพนธ์เรื่องดังกล่าวข้างต้น กวีนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีมรดก เช่น รามเกียรติ์มาสื่อความนัยถึงบริบททางการเมืองร่วมสมัย ดังในบท “ลงกา” ความว่า “กรีธาไพร่พลพลยักษ์ รบชิงรามลักษณดินตลิ่ง ลิง ยักษ์ ยักยัดตึงตึงตึง ใจะทิง ทิงท่าง ดังกังวาน **ศรศิลป์แสนศรแต่กันแสง ราพณ์พฤทธิพลิกแพลง ประหารผลาญ ลิง ยักษ์ ล้มตายวายปราณ สมองความสำราญ ทศพัคตร์**” (ไพบุลย์ วงษ์เทศ, 2521, น. 21-22) กวีนำเอาเหตุการณ์รบราฆ่าฟันระหว่างชนชั้นปกครองยักษ์แห่งกรุงลงกากับพระรามและไพร่พลมาสร้างเป็นนัยแสดงเหตุการณ์ใหม่และความหมายโดยนัยถึงการใช้อำนาจของผู้ปกครองเผด็จการ

ในช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 กานติ ฦ ศรัทธา (2541) ได้เขียนลิลิตหล้ากำสรวล เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ในท้ายเรื่องนี้กวีลงท้ายด้วยบทปัจฉิมพจน์ตามขนบการสร้างงานในวรรณคดีไทยแต่อดีต โดยกล่าวให้ปวงปราชญ์ช่วยแก้ไขและวิจารณ์ผลงาน ความน่าสนใจคือความที่บันทึกเป็นสื่อให้เห็นความขัดแย้งทางการเมืองของสังคม ดังความว่า

แลแรงพฤษภวิร่าร้อง  
ขัดไซ้ไข่ม  
ลมตุลาเขียวแท้  
พ่ายพลังพฤษภา

ชมชื่นชมใจช่อง  
ยังโหดทุกโหดแพ้

...

|                       |                     |
|-----------------------|---------------------|
| เคื่องนักบุญศพลัน     | เขาบิดเขาเบือนปลิ้น |
| ปลดออกแสร้างแปลงกระทำ |                     |
| จำทุกชาติชาติไว้      | มหาวิโยคแสงงไส้     |
| สยดสรวัวเสียวสยอง     |                     |
| ประคองคำจนบัดนี้      | จบเสร็จจลิตชี้      |
| ชื่อหล้ากำสรวล        |                     |
| ชวนปวงปราชญ์ใหญ่น้อย  | โปรดเมตตาสักก้อย    |
| จับแก้วิจารณ์         | ช่วยเทอญ            |

(ลิลิตหล้ากำสรวล, น. 123)

กวีสื่อความรู้สึกนึกคิดถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ด้วยกลศิลป์ที่กวี “ประคองคำ” ในรูปแบบการประพันธ์ประเภทลิลิต โดยให้ชื่อผลงานว่า “หล้ากำสรวล” อันเป็นบันทึกที่สื่อให้เห็นบริบททางสังคมการเมืองร่วมสมัยที่เกิดจากความขัดแย้งจนกลายเป็นเหตุการณ์มหาวิปโยค

กล่าวได้ว่า กวีไทยสมัยใหม่ได้นำขนบวรรณศิลป์ เรื่องราว หรือตัวละครจากวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสรรค์เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อแสดงความขัดแย้งในบริบทสังคมการเมืองร่วมสมัย และยังสร้างพลังกระทบใจผู้อ่านให้ขบคิดถึง “สาร” อย่างเพ่งพินิจ

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่ากวีไทยสมัยใหม่ยังคงสืบสรรค์วรรณคดีมรดกของไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อความหมายโดยเฉพาะการประกาศพันธกิจของกวีที่ยังคงให้คุณค่าต่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ และใช้เป็นสื่อวิพากษ์วิจารณ์สังคม วัฒนธรรม และการเมืองในบริบทร่วมสมัย

## 10. บทสรุปและอภิปรายผล

กวีไทยสมัยใหม่นำวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสรรค์ปรากฏเป็นปฏิบัติการทางวรรณศิลป์ของกวี ได้แก่ การนำฉันทลักษณ์จากวรรณคดีมรดกของไทยมาสืบสรรค์เป็นตัวบทใหม่ การนำเนื้อหาหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีมรดกมาปรับใช้ใน ตัวบทใหม่ การนำตัวละครจากวรรณคดีมรดกมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ การดัดแปลง ตัวบทหรือเหตุการณ์จากวรรณคดีมรดก การล้อเลียนเนื้อหาหรือขนบของวรรณคดี มรดก และการพาดพิงหรืออ้างถึงวรรณคดีมรดก ปรากฏการณ์ของการสืบสรรค์ วรรณคดีมรดกในผลงานของกวีไทยสมัยใหม่นี้สื่อแสดงให้เห็นคุณค่าของตัวบทหรือ วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์แต่อดีต ซึ่งกวีนำมาสืบสรรค์ให้เข้ากับพันธกิจและรสนิยม ของการสร้างงาน ตลอดจนการสร้างความหมายใหม่ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมร่วมสมัย

ในแง่ของการสืบสรรค์วรรณคดีมรดกของไทยเพื่อนำมาสร้างเป็นตัวบทใหม่ และนำเสนอความคิดใหม่นั้นสัมพันธ์กับบริบทสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะกวีสมัยใหม่นำ “ราก” ในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของไทยมาสืบสรรค์ เพื่อประกาศความคิดที่สื่อพันธกิจมีต่อการสร้างสรรค์และให้คุณค่าแก่วิถีนิพนธ์ และการเป็นเครื่องมือวิพากษ์วิจารณ์สังคมวัฒนธรรมและการเมืองในสังคมร่วมสมัย อันทำให้ผู้อ่านได้ขบคิดถึง “สาร” ที่กวีต้องการสื่อผ่านการสืบสรรค์วรรณศิลป์จาก วรรณคดีมรดกของไทย

การสร้างสรรค์วิถีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยของกวีปัจจุบันย่อมผ่านกระบวนการ เรียนรู้ กลั่นกรอง ปรับประยุกต์และพัฒนากลศิลป์จากวัฒนธรรมวรรณศิลป์แต่อดีต ดังปรากฏเป็นผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้และสืบสรรค์ขนบวรรณศิลป์หรือวรรณคดี แต่โบราณไว้ในบทกวีของตน โดยเฉพาะลีลาวรรณศิลป์ด้านฉันทลักษณ์ที่กวียังคง รักษาลีลาและจังหวะ ตลอดจนนำฉันทลักษณ์เดิมมาปรับเปลี่ยนเพื่อใช้ในตัวบทใหม่

หรือการนำความรู้โบราณมาเป็น “แหล่งเรียนรู้” อาจเป็นเหตุการณ์ เรื่องราว หรือตัวละครจากวรรณคดีมาสร้างเป็นต้วบทใหม่ อันจัดเป็นมิติของการสืบสรรค์ที่ทำให้เห็นความแปลกใหม่และความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของการสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์ กวีไทยสมัยใหม่ยังประสานชนบทเข้ากับทัศนะที่มีต่อปรากฏการณ์ในสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย อันเป็นการสร้างงานที่กวีไทยสมัยใหม่ประสานหรือปรับใช้ชนบทเก่าในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสื่อความคิดในบริบทใหม่

ในแง่ของการสื่อสารสำนักในบทบาทของกวีไทยสมัยใหม่ต่อการธำรงรากเหง้าแห่งวรรณศิลป์ของไทย ซึ่งจัดเป็นพันธกิจของกวีหรือหน้าที่หรือมนทัศน์การสร้างงานในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของไทย โดยกวียุคใหม่ยังสื่อความคิดการสร้างสรรค์ผลงานเชิงอุดมคติ และยังคงเชิดชูคุณค่าของกวีหรือกวีนิพนธ์แต่โบราณ การดำรงอยู่ของมรดกทางวรรณศิลป์อันเป็นมรดกทางปัญญาแต่อดีตนี้ กวีไทยสมัยใหม่ได้สั่งสมองค์ความรู้จากวรรณคดีโบราณมาสร้างสรรค์เป็นภูมิปัญญาทางวรรณศิลป์และนำมาสร้างสรรค์ผลงานแห่งยุคสมัยของตนได้อย่างภาคภูมิ

งานวิจัยเรื่อง “วรรณคดีมรดกของไทยในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่” ทำให้มองเห็นพลวัตของวรรณคดีมรดกของไทยจากการศึกษาด้วยแนวคิดเรื่องการสืบสรรค์ (creative perpetuation) และการนำมรดกทางปัญญาจากบรรพบุรุษมาปรับใช้ด้วยฝีมือของกวีปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อสื่อความหมายใหม่ในบริบทใหม่ อันทำให้วรรณคดีเก่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติมีความเคลื่อนไหวเป็นพลวัตและมีชีวิตใหม่อยู่ตลอดเวลา

## เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2540). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2543). *โคลงโลกนิติ พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร*. องค์การคำคุณา.
- กานติ ณ ศรีธา. (2541). *ลิลิตหล้ากำสรวล*. แพร่สำนักพิมพ์.
- คมทวน คันธนู. (2530). *วิเคราะห์วรรณกรรม วิจักษ์วรรณกรรม*. ดอกหญ้า.
- เจตนา นาควัชระ. (2538). *วิกฤตการณ์ของมนุษยศาสตร์*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เชษฐภัทร วิสัยจร. (2549). *สงครามศักดิ์สิทธิ์*. นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- โชคชัย บัณฑิต. (2548). *บ้านเก่า* (พิมพ์ครั้งที่ 10). 340.
- นายทิวา. (2553). *ในความโหดร้าย*. แอล. ที. เพรส.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2544). *การศึกษาชนบ “การอ้างถึง” ในวรรณกรรมไทย*. รายงานการวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2561). *การสืบสรรค์ในกวีนิพนธ์ไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2523). *เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าว*. เรือนแก้วการพิมพ์.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2529). *คำหยาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ก. ไก่.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2530). *ชักม้าชมเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). การเวก.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2541). *เขียนแผ่นดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ธนาคราภกรูท.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2520). *หัวใจของวรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ประชุมสุภาภิตสอนหญิง. (2555). กรมศิลปากร.

- ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง. (2557). สำนักหอสมุดแห่งชาติ  
กรมศิลปากร.
- พ.ณ ประมวญมารค [นามแฝง]. (2513). *นิราศนรินทร์คำโคลงและนิราศปลื้ก้อย*.  
เจริญธรรม.
- พรเทพ โตขยางกูร. (2553). *การอ้างถึงในนิราศสมัยใหม่: กลวิธีการสื่อสารและ  
การสร้างอารมณ์สะท้อนใจ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ วงษ์เทศ. (2521). *หมายเหตุร่วมสมัย*. การเวก.
- ไพโรจน์ ขาวงาม. (2541). *เจ้านกแก้ว*. แพร่สำนักพิมพ์.
- ไพโรจน์ ขาวงาม. (2548). *คำใดจะเอ่ยได้ดังใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นาค.
- รัตนัย สัจจพันธุ์. (2549). การสืบทอดวรรณคดีมรดกในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัย  
ของไทย. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 30(4), 1078-1091.
- รัตนัย สัจจพันธุ์. (2553). *สืบสานสร้างสรรค์วรรณศิลป์*. สถาพรบุ๊ค.
- แร่คำ ประโดยคำ. (2547). *ในเวลา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). รูปจันทร์.
- ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ. (2552). *ดอกไม้ดอกสุดท้าย*. สามัญชน.
- สถาพร ศรีสัจจ. (2518). *ก่อนไปสู่ภูเขา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปุณชน.
- สุนทรภู. (2544). *พระอภัยมณี* (พิมพ์ครั้งที่ 16). ศิลปบรรณาการ.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2541). *หวังสร้างศิลปินภูมิปัญญาเพื่อ: การสืบทอดขนบ  
กับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่*. โครงการตำรา  
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ และ ขรรค์ชัย บุนปาน. (2507). *นิราศเมืองนนท์และนิราศมหาชัย*.  
ม.ป.ท.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2519). *เพลงยาวถึงนายกรัชมณฑรี*. ประพันธ์สาส์น.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2528). *ไพร่ขับเสภา*. ศิลปวัฒนธรรม.



- สุภัค มหาวรรการ. (2556). การศึกษาเรื่องการแปรรูปทละครเรื่องอิเหนา. วารสาร  
สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 15(1), 1-17.
- สุภาณี คุ่มไพร. (2557). การสืบทอดวรรณคดีและนิทานในวรรณกรรมเยาวชนไทย  
ช่วงปี พ.ศ. 2545-2554 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัย  
ศิลปากร.
- เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. (2513). ศิลปบรรณาการ.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2513). กวีนิพนธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศักดิ์สยาม.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2521). บางกอกแก้วกำศรวลหรือนิราศนครศรีธรรมราช. มูลนิธิ  
เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2535). ราชสดุดี มิ่งขวัญประชาธิปไตย. กองทุนเสฐียรโกเศศ-  
นาคะประทีปร่วมกับกองทุนโครงการรวมทุนน้ำใจไทย.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2542). กวีศรีอยุธยา. เคล็ดไทย.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2547ก). ปณิธานกวี (พิมพ์ครั้งที่ 9). ศยาม.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2547ข). ลำนำภูกระดัง (พิมพ์ครั้งที่ 3). ศยาม.
- อังคาร จันทาทิพย์. (2554). วิมานลงแดง. ดับเบิลยู.บี.
- อาทิตย์ ดรุณัยธร. (2559). การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลง  
เป็นละครโทรทัศน์: กรณีศึกษา อิเหนา. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และ  
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 4(2), 1-16.